

Näringsdepartementet

n.registrator@regeringskansliet.se

n.remiss@regeringskansliet.se

Remissvar: Ett land att besöka. Betänkande av utredningen Sveriges besöksnäring (SOU 2017:95).

N2017/07438

Sammanfattning

Helhet, inriktning, insatsområden

Länsstyrelsen i Stockholms län välkomnar utredningen och anser att den ger en god bild över besöksnäringens aktörer och utmaningar. Myndigheten stödjer det övergripande politiska målet med tillhörande vision liksom utredningens konsekventa hållbarhetsperspektiv. Länsstyrelsen tillstyrker de föreslagna strategiska insatsområdena men anser att de bör kompletteras med området *Städernas funktion*. Området *Företagens villkor* bör ges en bredare ansats med företagsutveckling som en central del. Det gäller även *Kompetensförsörjning*, där Länsstyrelsen anser att utredningens förslag inte möter det stora behovet av arbetskraft. Länsstyrelsen förordar ett helhetsperspektiv i utvecklingen av natur- och kulturturism.

Länsstyrelsen bedömer att förslagen om ett nationellt besöksnäringforum, en nationell strategi med delstrategier samt en fortsättning av Tillväxtverkets myndighetsgrupp, kommer att leda till en mer samlad politik på nationell nivå. Där- emot anser länsstyrelsen att ett eventuellt beslut om en större nationell organisation för utveckling och innovation bör avvakta aviserade delstrategier. Länsstyrelsen förordar i nuläget en viss förstärkning av Tillväxtverket.

Länsstyrelsen bedömer att en stor utmaning framöver är att utveckla fungerande arbetssätt för samverkan. En annan nyckelfråga är att hitta finansieringslösningar för att kunna utveckla och upprätta besöksmål inom natur- och kulturturism. Myndigheten vill framhålla vikten av att sådana grundläggande behov säkerställs.

Samspel och samverkan mellan nationell, regional och lokal nivå

Genomförandet av en samlad politik för besöksnäring fordrar flernivåstyrning. Länsstyrelsen saknar emellertid förslag på hur samspelet mellan den nationella nivån och de regionala och lokala nivåerna ska ske, liksom mellan olika aktörer inom den regionala nivån. Myndigheten föreslår att dessa frågor läggs in i

Datum

2018-04-04

Beteckning

101-253-2018

uppdraget om att ta fram en nationell strategi samt att Tillväxtverkets myndighetsgrupp utökas med en representant för länsstyrelserna. Berörda myndigheter bör få sitt deltagande legitimerat t.ex. i regleringsbrev.

När det gäller utveckling av besöksmål är det viktigt att ett sådant arbete formuleras och genomförs regionalt och lokalt. De centrala verken bör i första hand ha en stödjande och koordinerande roll, svara för kunskapsspridning och erfarenhetsåterföring. Länsstyrelsen föreslår därför viss omformulering av förslagen kring hur skyddade natur- och kulturmiljöer kan utvecklas som hållbara besöksmål.

Länsstyrelsernas medverkan och resurser

Som utredningen anger, har länsstyrelserna en viktig roll fylla när det gäller besöksnäringens infrastruktur av natur-, kultur- och måltidsupplevelser, där bl.a. skyddade miljöer pekats ut som en resurs. Även när det gäller större koordinerande insatser som etablering av olika typer av leder, kan länsstyrelserna ha en roll. Resursfrågan är dock central för att länsstyrelserna ska kunna medverka och stötta processerna, vilket bör lyftas fram i det fortsatta arbetet.

Städerna och Stockholms särskilda förutsättningar och behov

Länsstyrelsen instämmer i att Stockholms läns komplexitet, många aktörer och centrala roll i Sveriges besöksnäring motiverar en särskild insats för att utveckla samverkansstrukturerna. Länsstyrelsen emotser uppdraget att tillsammans med Visit Stockholm samla berörda aktörer.

Länsstyrelsen anser att städernas funktion och attraktivitet är av stor betydelse och föreslår *Städernas funktion* som kompletterande insatsområde. Att integrera besöksnäringen i den fysiska planeringen är särskilt angeläget i städerna, där många markanvändningsintressen konkurrerar.

Länsstyrelsen vill understryka storstädernas funktion av noder i transportsystemet och utgångspunkter för vidare resande i landet och föreslår att ett uppdrag formuleras kring ett stärkt sammankopplat transportsystem med storstäderna som noder.

3. En samlad politik

Nytt övergripande politiskt mål med tillhörande vision

Länsstyrelsen tillstyrker det föreslagna politiska målet för hållbar turism och växande besöksnäring samt den tillhörande visionen. Det är positivt att målet signalerar besöksnäringen som en del i utvecklingen mot ett hållbart samhälle samt att visionen fångar in betydelsen av att landets egna invånare ser turism som något positivt, som arbetsfält och för egna upplevelser.

Nationell strategi och strategiska insatsområden

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget om en nationell strategi för hållbar turism och växande besöksnäring samt förslaget att delstrategier och delmål ska tas fram för

Datum

2018-04-04

Beteckning

101-253-2018

de fyra tematiska områdena och vill understryka vikten av ett brett deltagande i dessa processer.

Länsstyrelsen anser att de nio insatsområdena är väl valda och också väl korresponderar mot en hållbar turism, där besöksnäringens nyttor kommer många till del. Myndigheten föreslår dock en komplettering med insatsområdet *Städernas funktion* (se Kap. 4. Besöksnäringen – en del av ett hållbart samhällsbygge). För att fånga de insatser som behövs, anser vi även att några av områdena har en alltför snäv avgränsning och att ytterligare aspekter bör föras till. Det rör områdena *Digitalisering*, *Kompetensförsörjning* och *Företagens villkor* (se vidare under respektive avsnitt). Länsstyrelsen föreslår att det senare vidgas och med fördel rubriceras *Företagens villkor och företagsutveckling*.

Det är positivt att utredningen uppmärksammar samband och synergier mellan de tematiska områdena natur, kultur- respektive måltidsturism. Länsstyrelsen stödjer tanken på att utgå från ett helhetsperspektiv, vilket bidrar till en samlad besökarupplevelse. Delstrategier för natur- respektive kulturturism bör så långt möjligt tas fram utifrån ett helhetstänkande. Länsstyrelsen anser vidare att man bör överväga att ta fram delstrategier även för områdena *Kompetensförsörjning* och *Företagens villkor*, det föreslagna *Städernas funktion* samt att en utredning bör göras avseende digitalisering och digital infrastruktur (se Kap. 5. Digitalisering)

Organisering

Nationellt besöksnäringens forum

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget om inrättande av ett nationellt besöksnäringens forum med uppdrag att ta fram och koordinera genomförandet av en nationell strategi. Det är av vikt att styrgruppen sätts samman utifrån målet att en samlad politik ska åstadkommas. Den sammansättning som utredningen föreslår för styrgrupp respektive rådgivande grupp motsvarar bara delvis detta. Framför gäller det Tillväxtverkets föreslagna representantskap för övriga centrala verk i styrgruppen. Vidare föreslår Länsstyrelsen i Stockholms län att länsstyrelserna är representerade i organisationen kring forumet. Länsstyrelsen bedömer att det kommer att finnas behov av en sammanhållande funktion på nationell nivå även på längre sikt.

Besöksnäringens myndighetsgrupp

Länsstyrelsen tillstyrker att Tillväxtverket får stärkt mandat att samordna och leda Besöksnäringens myndighetsgrupp. För att utveckla myndighetsgruppens kontakter med regional nivå, föreslår vi att gruppen förstärks med en representant för länsstyrelserna. Myndigheternas deltagande bör befastas i regleringsbrev eller andra uppdrag.

För att den statliga politiken för turism och besöksnäring ska få fäste och kunna implementeras krävs en bred samverkan mellan statens olika aktörer. Besöksnäringens myndighetsgrupp har funnits ett antal år men saknar länk till länsstyrelserna. Länsstyrelsen anser att myndighetsgruppen skulle kunna spela en viktig

Datum

2018-04-04

Beteckning

101-253-2018

roll, inte bara horisontellt för dialog mellan olika sektorsmyndigheter, utan även vertikalt i samspelet mellan nationella och regionala myndigheter. Däremot finns inget behov av en särskild myndighetsgrupp på regional nivå; det ingår i länsstyrelsernas uppdrag att samordna statliga intressen på regional nivå. Länsstyrelsen framhåller betydelsen av en nära dialog mellan myndighetsgruppen och det nationella besöksnäringensforumet.

Ny nationell funktion för utveckling och innovation

Länsstyrelsen instämmer i att utvecklingsarbetet på nationell nivå är svagt bemannat, projektbaserat och skulle behöva stärkas upp för att kunna bedrivas mer strategiskt och långsiktigt. Gränsdragningen mellan utveckling och innovation är inte självklar. Nedan används ”utvecklingsarbete” som samlingsbegrepp för utveckling och innovation.

För bäst genomförbarhet, anser Länsstyrelsen att själva utvecklingsarbetet framför allt bör ske på regional nivå eller destinationationsnivå, nära näringen, berörda offentliga aktörer och kluster. Den nationella nivån bör verka stödjande, fördela medel och svara för kunskapsspridning, erfarenhetsutbyte och koordinering. Utgångspunkten bör vara att ta tillvara den befintliga kunskapen om varje områdes specifika förutsättningar och redan etablerade kontaktytor. Utvecklingsarbetet bör så långt möjligt bedrivas samlat för insatsområdena, särskilt natur, kultur- och måltidsturism; synergier och nytänkande främjas av ett tvärasektoriellt angreppssätt.

Innan beslut fattas om en större nationell organisering anser vi att utvecklingsbehoven närmare måste kartläggas. Det saknas även ett resonemang om vilka behov som är så branschspecifika för besöksnäringen att de motiverar en egen nationell funktion. Länsstyrelsen anser därför att ställningstagande till eventuell ny större nationell funktion för utveckling och innovation bör avvakta de delstrategier som föreslås samt att det bör ingå i strategiuppdragen att belysa behovet av utveckling och innovation. För att åstadkomma ett mer samlat besöksnäringensarbete, anser Länsstyrelsen vidare att det är en fördel om utvecklingsarbetet har en nära koppling till – och inte särskiljs från – främjandeinsatser inom företagsutveckling och regional tillväxt.

Mot bakgrund av ovanstående avstyrker Länsstyrelsen organisationsförslag 1 och 2 och förordar som första steg en resursförstärkning till Tillväxtverket för att kunna fortsätta det pågående utvecklingsarbetet. Verksamheten bör kunna byggas upp successivt allteftersom frågor och samverkan växer. Länsstyrelsen tar inte ställning till omfattningen av förstärkningen.

Starkare samverkansarena för näringslivet

Näringslivets deltagande och mobilisering är en förutsättning för att besöksnäringen ska bli den jobb- och exportmotor som förväntas. Företagen i besöksnäringen är många med stor variation både vad gäller inriktning och branschtillhörighet. Länsstyrelsen instämmer i att det finns behov av insatser för att mobilisera en starkare samverkansarena för näringslivet och vill understryka vikten av

Datum

2018-04-04

Beteckning

101-253-2018

att ett sådant arbete utgår från de olika branscherna inom besöksnäringen och deras aktiva deltagande.

Förutsättningar för en samlad politik

Regional och lokal nivå i den nationella politiken

Beskrivningen av aktörssystemet med problemanalys fångar väl komplexiteten och mångfalden av aktörer inom besöksnäringen. Medan det förefaller finnas goda förutsättningar att samla aktörerna på nationell nivå, ser Länsstyrelsen en större utmaning i ett samlat genomförande på regional och lokal nivå. En tydligare beskrivning av hur flernivåstyrningen ska fungera i praktiken; hur den nationella politiken ska implementeras och hur den regionala och lokala nivån kan länka in behövs.

För att den nationella politiken och en nationell strategi ska kunna operationaliseras behöver den regionala nivån organisationer och andra aktörer samverka, till exempel utifrån regionala plattformar, där också länsstyrelserna är en aktör. Även om det sannolikt inte finns en patentlösning för alla län, bör ansvars- och rollfördelning mellan regionala nivån aktörer förtydligas. Det är angeläget att företagen – besöksnäringens nyckelaktörer – involveras. Kommunernas roll som länk till näringslivet behöver adresseras tydligare i det fortsatta arbetet.

Länsstyrelsen föreslår att uppdraget att ta fram en nationell strategi utvidgas till att omfatta samspelet med den regionala och lokala nivån

Finansiella förutsättningar

Utredningen konstaterar att de regionala turismorganisationerna/-funktionerna får sin grundfinansiering i huvudsak med regionala tillväxtmedel, och att detta är en bidragande orsak till en betydande variation i verksamheten. Denna variation påverkar i hög grad besöksnäringens företag. Länsstyrelsen anser att konsekvenserna av dagens finansiering med dess fördelning över landet behöver belysas närmare. Länsstyrelsen föreslår att detta utreds vidare inom ramen för den nationella strategin. (Se även Kap. 14 Regler tillstånd, tillsyn)

Länsstyrelsen vill framhålla Stockholms läns styrka att skapa sysselsättning, företagande och tillväxt. Huvudstadslandet Stockholm har med drygt 8 miljoner kr för regionala tillväxtinsatser lägst anslag i hela landet, vilket slår såväl mot länets småföretagare, särskilt på landsbygden, som mot destinationsutvecklingsarbetet i stort.

4 Besöksnäringen- en del av ett hållbart samhällsbygge?

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget att Tillväxtverket blir ansvarig myndighet för samordning och kunskapsspridning för hållbar utveckling inom turism och besöksnäring. Länsstyrelsen delar utredningens syn på besöksnäringen som en del av ett hållbart samhällsbygge och anser att utredningen med förslag genomsyras av ett hållbarhetstänkande.

Datum

2018-04-04

Beteckning

101-253-2018

I många sammanhang möter Länsstyrelsen frågan om hur man ska hantera hållbarhetsfrågorna i besöksmålsutveckling. Det finns stor efterfrågan på hjälp och stöd i hur man ska ta sig an det breda hållbarhetskomplexet.

Stadens roll för besöksnäring

Länsstyrelsen föreslår att de strategiska insatsområdena kompletteras med området *Städernas funktion*.

Länsstyrelsen instämmer i resonemanget om storstädernas och de större städernas centrala roll för besöksnäringen. Staden har en täthet och ett utbud som attraherar många olika intressen. Städerna är också ofta en nod för turism och upplevelser i omkringliggande landsbygd. Det är angeläget att städerna är väl rustade för att ta emot besökare och för att utvecklas som besöksmål. Städerna med sin komplexitet, sitt rika utbud, många funktioner, intressen, utmaningar och möjligheter förtjänar en särskild genomlysning.

Samhällsplanering och turism

Länsstyrelsen understryker vikten av att turism och besöksnäring integreras i den fysiska planeringen, särskilt översiktsplaneringen. Det handlar såväl om att tillvarata platsers attraktion som att värna infrastruktur och viktiga funktioner. För att utveckla turism och besöksnäring i den fysiska planeringen, bedömer vi att det behövs särskilda insatser för metodutveckling och kunskapsspridning. Boverket bör här få en roll.

Aktörssamverkan i storstäderna

Länsstyrelsen emotser uppdraget att tillsammans med Stockholms stad/Visit Stockholm samla berörda aktörer till ett gemensamt arbete för att utveckla samverkansstrukturerna i länet. Under de senaste åren har Länsstyrelsen etablerat en närmare samverkan med länets kommuner kring besöksnäringsspörsmål och håller bl.a. ett kommunnätverk tillsammans med Visit Stockholm.

Länsstyrelsen instämmer i bedömningen att staten har en roll när det gäller utveckling av samverkansstrukturer för turism och besöksnäring i storstäderna. Som huvudstadslän har Stockholm ett stort antal nationella intressen och aktörer. Stockholms dynamik, komplexitet och många aktörer är utan motsvarighet i landet, liksom det faktum att landsbygden lätt faller i skuggan av staden, trots den utvecklingspotential som finns.

Besöksnäringen som länk mellan stad och land

Länsstyrelsen ser en potential i att stärka kopplingen mellan stad och land samt mellan destinationer i olika delar av Sverige. Genomförs den föreslagna pilotsatsningen, förespråkas att den ges ett brett upplägg och omfattar kopplingen stad - landsbygd såväl inom som utom en region. Staden fungerar både som port till och skyltfönster för landsbygden exempelvis när det gäller landsbygdens mat.

Datum

2018-04-04

Beteckning

101-253-2018

5. Digitaliserad besöksnäring med fokus på delningsekonomin

Länsstyrelsen anser att det är för begränsande att kapitlet om digitalisering har avgränsats till att fokusera på delningsekonomin. Ett bredare anslag behövs för att synliggöra hur den statliga digitaliseringspolitiken kan stödja besöksnäringen. Vid sidan av att digitalisering hanteras som ett horisontellt perspektiv i de fyra tematiska insatsområdena, anser Länsstyrelsen att en utredning om digitalisering och digital infrastruktur och bör tas fram inom ramen för den nationella strategin. Länsstyrelsen har ingen erinran mot utredningens övriga förslag

Länsstyrelsen efterlyser tydliga exempel på hur digitalisering i besöksnäringens olika värdekedjor kan bidra till att effektivisera verksamheterna, utveckla och samordna paketlösningar samt till att höja besökarens upplevelse på plats. Kapitlet om digital infrastruktur skulle kunna utvecklas för att visa på de varierande behoven av fast bredband till byggnader, liksom mobilt bredband till besökare, fordon och verksamheter inom besöksnäringen. Länsstyrelsen föreslår att man i dessa sammanhang med fördel kan använda ett målgruppsorienterat perspektiv.

6. Kompetensförsörjning

Länsstyrelsen instämmer i att kompetensförsörjning är en nyckelfråga för besöksnäringens utveckling. Länsstyrelsen efterlyser därför förslag som rör behovet av ny arbetskraft, utbildnings- och valideringsinsatser. Enligt länets arbetsmarknadsprognos, Stockholm 2025, bedöms efterfrågan på restaurang- och livsmedelsutbildade växa. Hotell- och restaurangbranschen väntas öka med 25 procent medan tillgången till arbetskraft inte beräknas öka i samma takt. I dag har Stockholms län många unga och många nyanlända som vill komma ut i jobb men matchningsgraden inom de aktuella branscherna är låg, endast drygt 50 procent.

Länsstyrelsen kan inte överblicka om pågående insatser, med bl.a. matchning och snabbspår, är tillräckliga för att svara mot de behov som finns. Också vuxenutbildningen är en viktig aktör för den framtida kompetensförsörjningen. Förslagsvis ges de berörda myndigheterna såsom Arbetsförmedlingen, Skolverket, Myndigheten för yrkeshögskolan i uppdrag att analysera pågående insatser och uppdrag och vid behov lämna förslag till åtgärder. Uppdragen bör ske i samverkan med branscherna och aktörer som arbetsmarknadens parter och Sveriges Kommuner och Landsting. Därtill skulle utbildningsbehovet inom utbildningssystemets nivåer i olika branscher behöva en närmare genomlysning, liksom om det på regional och lokal nivå finns ett ändamålsenligt utbildningsutbud i förhållande till områdets arbetsmarknad.

Myndigheten vill framhålla besöksnäringens goda möjligheter att bidra till nyanländas arbetsmarknadsetablering. För en effektiv etablering krävs, enligt vår bedömning, att individanpassad språkutbildning, kompletterande yrkesrelaterade insatser samt arbetsmarknadsinsatser i Arbetsförmedlingens regi sker parallellt. För att få ett tillräckligt underlag för skräddarsydda insatser bör arbetsmarknadsetableringen ske regionalt.

Datum

2018-04-04

Beteckning

101-253-2018

Kompetensutveckling – utredningens förslag

Länsstyrelsen har svårt att se motiven till att myndighetsutövare skulle behöva särskild kunskap om just besöksnäringen. Handläggare för tillstånd och tillsyn möter privatpersoner, stora och små företag av skilda slag, offentliga aktörer med flera, där alla ska behandlas lika. Prövningen utgår från en åtgärd och är oberoende av sökande. I sak har vi inga invändningar mot kompetensutvecklande insatser för personer som arbetar inom destinationsorganisationer men anser att detta närmast är en fråga för t.ex. Sveriges Kommuner och Landsting att bevaka och hantera.

Satsningen på natur-, kultur- och måltidsturism och evenemang kommer att generera behov av både nya företag och kompetensutveckling av befintliga företag. Utöver förslaget om strategisk kompetensutveckling i organisationer och företag inom de aktuella områdena, vill myndigheten lyfta fram möjligheten att komplettera allmänna utbildningsprogram, t.ex. inom natur- och kulturvetenskaper, med besöksnäring-/turisminriktade påbyggnader.

7. Utveckling, innovation och forskning

Angående förslaget om en ny nationell funktion för utveckling och innovation, se kommentarer under 3. En samlad politik. Avseende förslaget om 60 Mkr i anslag till Formas, anser Länsstyrelsen att det snarast är finansiering av operativa insatser som samverkansplattformar och konceptutveckling som behövs. Länsstyrelsen har ingen erinran mot övriga förslag. Sammantaget finns dock en risk för obalans mellan insatser för forskning och de insatser som behövs för konkret genomförande av politiken.

I förhållande till insatser för t.ex. affärsutveckling och innovation, lägger utredningen jämförelsevis stor vikt vid forskning. Det är angeläget att den forskning som bedrivs är behovsdriven och tillämpbar, så att det inte uppstår ett för stort glapp mellan forskning och affärsverksamhet.

Länsstyrelsen saknar en närmare beskrivning av inom vilka områden forskning behövs. Myndighetens bedömning är att man inte i alltför stor utsträckning bör haka upp forskningsinsatser just på de valda insatsområdena utan det kan vara andra angreppssätt som behövs. Länsstyrelsen vill också framhålla att vidare insatser behövs inom destinationsutveckling och platsattraktivitet, bl.a. behov av att utveckla arbetssätt.

Utvecklingsprocesser på regional och lokal nivå

Länsstyrelsen understryker vikten av samverkan i utvecklings- och innovationsprocesser. För erfarenhetsutbyte, kunskapsutveckling, utveckling och implementering av nya verktyg, omvärldsspaning m.m. behövs inom de flesta områden tvärsektoriella plattformar, dels mellan olika branscher, dels mellan olika samhällssektorer – privat, offentlig och akademi. Detta är speciellt viktigt i småföretagsdominerade branscher som besöksnäringen, där enskilda företag ofta har en begränsad överblick, knappa resurser och behöver samla sig för att definiera gemensamma behov, ställa tydligare krav och driva lobbying inom specifika frågor.

Datum

2018-04-04

Beteckning

101-253-2018

Det kan även handla om att initiera konkreta utvecklingsinsatser i mindre företagsgrupper.

Plattformer har olika syften på olika nivåer. Lokalt och regionalt handlar det troligen främst om att samla företag och andra branschaktörer kring specifika aktiviteter eller utvecklingen av gemensamma erbjudanden. I många fall kan det vara bra att få in ett bredare perspektiv genom att involvera representanter för relaterade branscher. På nationell nivå behövs även tvärsektoriell samverkan för metod- och kunskapsutveckling samt för erfarenhetsutbyte mellan lokala/regionala grupper, t.ex. kring gemensamma utmaningar och behov inom specifika områden som kompetens och regler.

Det är svårt att bygga upp samverkansplattformar utan offentlig finansiering, då man knappast kan räkna med att små och medelstora företag har några större resurser att sätta in. Det behövs därför offentlig medfinansiering. Länsstyrelsen konstaterar att regionerna har olika ekonomiska förutsättningar att bidra i uppbyggnad och förvaltning av innovationssystemet.

8. Data, statistik och analys

Länsstyrelsen tillstyrker utredningens förslag i sak. Utifrån den större statistikutveckling bör dock huvudmannaskapet analyseras närmare. Länsstyrelsen kan se fördelar i att ansvaret i stället ges till Statistiska centralbyrån (SCB) för att därigenom skapa möjligheter till synergier med angränsade statistikområden som sorterar under SCB.

Det är angeläget att statistiken utvecklas så att besöksnäringens effekter på sysselsättning och företagande kan följas. Länsstyrelsen instämmer i den nuläges- och behovsbild som utredningen tecknar. Det är positivt att de regionala och lokala nivåernas behov är väl synliggjorda och prioriterade. För att följa utvecklingen i lands- och glesbygder ser vi även ett behov av statistik med geografisk och inte endast administrativ upplösning. I Stockholms län är detta aktuellt t.ex. för skärgården, där aktuella kommuner har en mer expansiv fastlandsdel. Länsstyrelsen vill framhålla vikten av att det kommande utvecklingsarbetet sker i nära samverkan med regional och lokal nivå.

9. Trafikutbud och transporter

Länsstyrelsen anser att utredningen ger en god och heltäckande beskrivning av de möjligheter och utmaningar som finns inom områdena trafikutbud och transporter. Länsstyrelsen tillstyrker samtliga förslag men vill uppmärksamma på att flera frågor som tas upp i bedömningarna bör leda vidare i konkreta insatser eller uppdrag. Möjligheten att ta med cykel i såväl nationell som regional kollektivtrafik bör utredas vidare. Trafikverket bör få i uppdrag att inkludera möjligheten att ta med cykel på tåg vid upphandling av nationell kollektivtrafik.

Datum	Beteckning
2018-04-04	101-253-2018

Det är angeläget att ett hela-resan-perspektiv utvecklas och att storstädernas särskilda betydelse som portar till Sverige och startpunkter för vidare resande i landet beaktas. En fungerande transportinfrastruktur inom Stockholmsregionen är av avgörande betydelse för besöksnäringens utveckling i hela landet. Länsstyrelsen anser att frågan om ett sammankopplat trafiksystem med storstäderna som noder är så viktig att ett särskilt uppdrag bör övervägas kring detta.

10. Naturturism och 11. Kulturturism

Delstrategier och delmål

Länsstyrelsen tillstyrker förslagen om delstrategier och politiska mål för natur- respektive kulturturism men föreslår att en utgångspunkt är att dessa så långt möjligt hanteras utifrån ett helhetstänkande med besökarens upplevelse i fokus.

Den samlade upplevelsen av en stadsmiljö påverkar i hög utsträckning en plats attraktivitet som besöksmål. Länsstyrelsen anser att denna aspekt av städernas kulturmiljöer bör få en större uppmärksamhet i fysisk planering och understryker vikten av att frågan tas om hand i den pågående Översiktsplaneringen (N 2017:02) samt i den föreslagna delstrategin. Länsstyrelsen föreslår att området samtida kultur och arkitektur, form och design utvecklas vidare i delstrategin.

Utveckling av skyddade natur- och kulturområden för kulturturism

Länsstyrelsen är positiv till ett samlat grepp för att se över förutsättningarna för utveckling av skyddade natur- och kulturmiljöer som besöksmål. Rätt hanterat kan kultur- och naturturism gagna miljöerna och bidra till att de tillgängliggörs för flera människor och därmed också öka intresset för natur- och kulturarv. En hållbar turism kräver en systematisk besöksmålsplanering, där avvägningar behöver ske utifrån varje miljöns tålighet. Med ett större antal natur- och kulturturistiska besöksmål torde risken minska för ett alltför högt besöksstryck på vissa platser.

Länsstyrelsen föreslår att förslaget om hur skyddade områden kan användas för utveckling av natur- och kulturturism omstöps till dels ett uppdrag till nationella myndigheterna, och dels ett uppdrag till länsstyrelserna att kartlägga vilka av länets natur- och kulturmiljöer som kan vara aktuella att utveckla till besöksmål samt föreslå insatser för detta. Utvecklingen av natur- och kulturmiljöer som besöksmål behöver utgå från varje områdes förutsättningar och sättas in i kedjan resa-äta-bo-göra. De centrala verken har viktiga roller i att utreda övergripande förutsättningar och behov, koordinera, sprida kunskap och ta fram riktlinjer.

De skyddade miljöerna är en naturlig utgångspunkt för turism. Förutom att de i sig är besöksvärda, erbjuder de inte sällan goda förutsättningar i form av tillgänglighet, närhet till andra sevärdheter och närhet till service och infrastruktur.

Länsstyrelsen ser en potential i en mer utbredd användning av kulturreservatsinstrumentet. Det främsta hindret utgörs i dag av att så knappa medel står till förfogande. Till skillnad från vad som gäller naturreservaten, finns också andra begränsningar, såsom att kulturreservat inte kan inrättas på statligt ägd mark och att anslaget inte får nyttjas till lönedel. I ett möjligt uppdrag om att utreda

Datum

2018-04-04

Beteckning

101-253-2018

förutsättningarna för kulturturism, bör därför ingå en översyn av vad som krävs för att fler kulturresevärd ska komma till stånd.

Världsarv

Länsstyrelsen välkomnar att världsarven lyfts fram, förhoppningsvis kan insatser kring dessa fungera som förebilder. Länsstyrelsen anser att den allra viktigaste insatsen är att säkra en basförsörjning av världsarven. Här bör t.ex. ingå statliga medel för bemannade besökscentrum, motsvarande nationalparkerna med Naturum.

Det är centralt att världsarven är förankrade i sin närmiljö och kan bli motor för regional utveckling. Länsstyrelsen anser att det är den regionala och lokala nivån har en nyckelroll och att ett utvecklingsuppdrag tydligare bör utgå från varje världsarv.

Museerna

I Stockholm är de många museerna av stor betydelse för stadens attraktionskraft. Länsstyrelsen delar utredningens uppfattning att museerna bör ha en självklar plats i arbetet med regionala utvecklingsstrategier, liksom i andra planeringsprocesser som rör attraktivitet och destinationsutveckling. Det är ett bra förslag att Riksantikvarieämbetet, Kulturrådet och Tillväxtverket bjuder in Sveriges museer m.fl. till dialog, men än viktigare är att dialog- och samverkansmöten sker på den regionala nivån mellan destinationsutvecklingsansvariga, museer och andra kulturarvsaktörer.

Ideella sektorn

Den ideella sektorn bidrar på flera sätt till besöksnäringens infrastruktur. Ideella föreningar underhåller leder, anordnar evenemang, håller friluftsmuseer och hembygdsgrändar. Myndigheten vill peka på betydelsen av att de ideella organisationernas kunskap och delaktighet tas tillvara. Länsstyrelsen föreslår en översyn av förutsättningarna för de offentliga stöd som ges till ideella organisationer, så att dessa riktas på ett likartat sätt till olika delar av denna sektor.

Finansieringsfrågan och turismekonomiskt kretslopp

Ökad turism i natur- och kulturmiljöer för med sig behov av en stärkt förvaltning. Underhållsbehoven kommer att öka till följd av slitage, byggnadsunderhåll, ökad sophantering och tömning av toaletter etc. Det kommer också att fordras insatser för bättre tillgänglighet och utveckling av information och levandegörande. Länsstyrelsen välkomnar förslaget om en utredning om turismekonomiskt kretslopp och finansieringsmodeller. Akademiens medverkan är viktig. Deltagande av länsstyrelsernas Kulturmiljöforum behövs för att få en helhetsbild av de förutsättningar som i dag finns för kulturmiljöområdet.

Anslaget 7:2 för kulturmiljövård ska täcka vård av kulturmiljöer, insatser för tillgängliggörande och information. 2018 års anslag om 263 Mkr för landets kultur-

Datum

2018-04-04

Beteckning

101-253-2018

miljöer är långt ifrån tillräckligt för att svara mot de insatser en utveckling av kulturturism fordrar. I Stockholms län ska cirka 15 Mkr täcka hela länets behov, inklusive våra tre världsarv.

Kompetens

Länsstyrelsen vill lyfta fram behovet av kompetensutveckling och företagsutveckling inom området natur- och kulturturism. Bedömningen är att ett större antal nya företag behöver komma till. Länsstyrelsen anser att kompetensbehovet inom de aktuella områdena behöver analyseras närmare.

Leder

Länsstyrelsen vill understryka vikten av att ledturismen hanteras vidare inom ramen för den föreslagna nationella strategin och instämmer i utredningens uppfattning att länsstyrelserna här kan ha en koordinerande roll i samverkan med regionerna.

Med synpunkter och förslag under avsnitten ovan, tillstyrker Länsstyrelsen övriga förslag under avsnitt 10 och 11. Angående natur- respektive kulturturism inom en ny nationell funktion för utveckling och innovation, se kommentarer ovan under Kap 3. En ny nationell funktion för utveckling och innovation.

12. Måltidsturism

Länsstyrelsen anser att utredningen gör en bra genomgång av läget inom måltidsturismen i Sverige och tillstyrker utredningens samtliga förslag. Det är särskilt angeläget att ta fram nationella mätbara mål som är koordinerade med den nationella livsmedelsstrategin och även att det görs en utvärdering och tillgängliggörande av de offentliga insatser som hittills gjorts inom måltidsturismen.

Det finns en potential i att bättre ta tillvara vårt eget kulinariska arv nationellt, regionalt och lokalt. Det är intressant för både lokalbefolkning och besökare att ta del av det kulinariska arvet och det är därutöver mer hållbart än att importera råvaror. Det kulinariska arvet kan utvecklas till nya intressanta former och variationer. Måltidsupplevelser kan också marknadsföras med större tydlighet än vad som görs idag, både det traditionella köket och det nya köket som vuxit fram.

I det följande utvecklingsarbetet är det angeläget att måltidsturismen ses i ett komplex med kultur- och naturturism, se kommentarer under Kap 3. En ny nationell funktion för utveckling och innovation.

13. Evenemangs- och möteslandet Sverige

Länsstyrelsen tillstyrker utredningens förslag angående evenemang och stora möten.

Länsstyrelsen vill understryka vikten av att kulturevenemang inkluderas i trygghets- och säkerhetsarbetet. Myndighetens bild är att det i dag inte är jämlikt när det gäller vilka resurser som kultur- respektive idrottsevenemang får tillgång till, exempelvis när det gäller stöd från polis och ordningsvakter.

Datum	Beteckning
2018-04-04	101-253-2018

Det ska vara tryggt och säkert för alla att besöka publika evenemang som festivaler, kulturevent och stadsfester. Att framför allt kvinnors handlingsutrymme på publika evenemang i dag begränsas genom hot och våld bör på alla sätt motverkas. Länsstyrelsen vill här lyfta fram vikten av förebyggande universella insatser. Ett exempel är samverkan mellan länsstyrelserna, Polisen, Svensk live och RFSU i Trygga, säkra evenemang, där det gemensamma budskapet har kommunicerats både till bransch och till besökare. Universell prevention, med främjandeinsatser skapar trygghet och på så vis kan brott förebyggas och otrygghet motverkas.

14. Regler, tillstånd, tillsyn

Förenkla för företag

Länsstyrelsen arbetar kontinuerligt med att förenkla för företag i olika delar av vår verksamhet. Länsstyrelsen konstaterar att vad gäller bygglov så framgår av 9 kap. 27 § plan- och bygglagen (2010:900) redan att byggnadsnämnden ska handlägga ärenden om bl.a. bygglov skyndsamt och meddela beslut inom 10 veckor från det att den fullständiga ansökningen kom in. Länsstyrelsen deltar gärna i myndighetsövergripande samarbeten kring detta.

Företagens villkor

Länsstyrelsen anser att flera frågor än regelförenkling och regeltillämpning ska ingå i det strategiska insatsområdet *Företagens villkor* och föreslår att det vidgas till *Företagens villkor och företagsutveckling*. Besöksnäringens företag är inte bara i behov av förenklingsinsatser när det gäller regler och tillstånd, utan även av direkta främjandeinsatser som rådgivning och ekonomiskt stöd. Länsstyrelsen anser att företagsutveckling och främjandeinsatser borde ha belysts i utredningen.

Inom det strategiska insatsområdet föreslår länsstyrelsen att man närmare kartlägger vad näringslivet inom besöksnäringen behöver för att kunna utvecklas, öka sin konkurrenskraft och skapa tillväxt. Som ytterligare en utgångspunkt för vidare insatser, föreslår vi en översyn av främjandesystemet kring besöksnäringens företag.

Vidare vill Länsstyrelsen framhålla att det företagsfrämjande systemet ser anorlunda ut i Stockholms län, jämfört med övriga Sverige. Ekonomin i Stockholm är starkare och ofta talar man om att det sköter sig självt. Stockholms län har betydligt mindre resurser för både rådgivning och ekonomiskt stöd till små och medelstora företag än andra län. Länets besöksnäringens företag, i synnerhet på landsbygden, har dock utmaningar och behov som är specifika för den typen av företag, oavsett var i landet man är lokaliserad i. Flertalet av dessa företag uppfyller inte kriterierna för exempelvis stöd som affärsutvecklingscheckar, där grundkraven omfattar antalet anställda och omsättningskrav, eller rådgivning för företag i en viss utvecklingsfas.

Det är också Länsstyrelsens erfarenhet att det är svårt för små företag på landsbygden att få låna till investeringsmedel för att bygga upp sina företag. Detta kan förmodas slå särskilt hårt mot kvinnors företagande, vilket på landsbygden ofta

Datum

2018-04-04

Beteckning

101-253-2018

rör besöksnäring. I en uppföljning av statliga stöd inom landsbygdsprogrammet gick endast 7 procent av fördelade medel till kvinnors enskilda firmor. Ur ett jämställdhets och ett socialt hållbarhetsperspektiv behöver möjligheten att starta och utveckla små företag på landsbygden bli föremål för särskild analys.

Kap. 15 Konsekvensanalys

Länsstyrelsen anser att konsekvensanalysen även bör innefatta uppskattade kostnader för alla offentliga aktörer som adresseras i olika uppdrag, inte bara de centrala verk som står som huvudansvariga. I konsekvensanalysen bör också ingå en uppskattning av den långsiktiga resursförstärkning som behövs för att länsstyrelserna ska kunna bidra i arbetet med att utveckla infrastrukturen för natur- och kulturturism.

Beslut i detta ärende har fattats och godkänts digitalt av t.f. länsöverdirektör Åsa Ryding. I den slutliga handläggningen har även deltagit landsbygdskontor Ulrika Geber, t.f. förvaltningsdirektör Barbro Rohdin, t f miljödirektör Lena Pettersson, samt tillväxtdirektör Karina Uddén, föredragande.